

Mänguasjad

Kas Teie lapse mänguasjad on ikka tõesti ohutud?

"Balti riikide infokampaania ohtlikest ainetest"
Projekt Nr. LIFE10 INF/EE/108 (BaltInfoHaz)

MÕTLE MIDA TARBID

VALI VÄHEM OHTLIKKE AINEID SISALDAVAID TOOTEID

Milles seisneb probleem?

Juba väga varajasest east on lapsed ümbritsetud erinevate mänguasjadega. Paljud mänguasjad sisaldavad sünteetilisi aineid, mis on teadaolevalt ohtlikud laste tervisele. Mänguasjadel on lapse arengus väga oluline roll, kuid kui mänguasjad sisaldavad ohtlikke kemikaale, võivad need lapse arengule hoopis vastupidist mõju avaldada. Vaatamata sellele, et õigusaktidega on teatud kemikaalide kasutamine mänguasjades keelatud või piiratud, leitakse pisteliste kontrollide käigus mänguasjadest siiski selliseid ohtlikke kemikaale, mida ei tohiks kasutada. Näiteks plastmänguasjades kasutatavad ftalaadid (pehmedajad), mis võivad kahjustada hormoonsüsteemi; liimitud puitpusledes kasutatav formaldehüüd, mis võib põhjustada vähki; või kaisukarudes kasutatavad leegiaglustid, mis võivad lapse arengule halvasti mõjuda. Seetõttu on väga oluline pöörata tähelepanu sellele, milliseid mänguasju Te oma lapsele mängimiseks annate.

Miks on lapsed eriti ohustatud?

Lapsed puutuvad erinevate allikate kaudu kokku paljude ohtlike kemikaalidega – mitte ainult nahahooldustoodete ja mänguasjade vahendusel, vaid ka igapäevaste toodete kaudu nagu näiteks rõivad, toit või mööbel ning on toksiliste kemikaalidega kokkupuute suhtes märksa tundlikumad kui täiskasvanud. Nende immuunsüsteem ja närvisüsteem alles arenevad ning organismi süsteemid mürkidest vabanemiseks ei funktsioneerigi veel täielikult. Peale selle on väikelapse nahk täiskasvanu omast oluliselt õhem ning naha kaitsefunktsioon ei ole täielikult välja arenenud. Seetõttu imenduvad kemikaalid laste organismi kiiremini ja kaovad nende organismist aeglasemalt ning nende elunditel ja immuunsüsteemil on keemilise toime vastu vähem kaitsemehhanisme. Eriti vastuvõtlikud on lapsed hormoonsüsteemi kahjustajatele, kuna need häirivad keha üldist arengut.

Kas on olemas seadused, mis meid kaitsevad?

EL-i mänguasjadirektiiv reguleerib ja piirab mänguasjades teatud ohtlike kemikaalide kasutamist, nagu näiteks need, mis võivad põhjustada vähki või mõjutada viljakust. Allergeensed lõhnaained on mänguasjades keelatud ja samuti on piiratud mõnede ainete nagu näiteks nikli ja plii kasutamine. Direktiivi nõuded kemikaalide kohta jõustuvad alates 2013. a juulist. Ehkki see on samm ohutumate mänguasjade suunas, on ohtlikud kemikaalid endiselt lubatud mänguasjade teatud osades ning lubatud kontsentratsioonidest allapoole jäävates kogustes.

EL-i määrus kemikaalide ja nende ohutu kasutamise kohta (REACH) ei sisalda spetsiaalseid sätteid mänguasjade kohta, kuid teatud ftalaatide kasutamine mänguasjades on keelatud ning mõnede kasutamist on piiratud nendes mänguasjades, mida võib suhu panna. On olemas vaid üksikud mänguasjade sertifikaatsiooni näitavad märgised ning peale väga ohtlike ainete (VOA) ei ole teisi keemilisi „koostisaineid“ kohustuslik sildile märkida. See teeb ohutute mänguasjade ostmise keeruliseks.

Seetõttu ei paku kumbki mainitud õigusaktist meie lastele piisavat kaitset, kuna paljusid ohtlikke kemikaale võib siiski kasutada ning samuti ei taga need seadused meile piisavalt infot, et teha informeeritud otsuseid selle kohta, milliseid mänguasju osta.

Küsige kindlasti!

Küsige müüjalt, kas mänguasjad, mida soovite osta, sisaldavad väga ohtlikeks aineteks identifitseeritud aineid. Nad peavad Teile 45 päeva jooksul vastuse andma. Kahjuks on seda infot kohustuslik märkida ainult teatud ohtlike ainete puhul. Kuid mida rohkem tarbijaid esitab spetsiifilisi küsimusi, seda kiiremini muudavad tootjad oma tootepoliitikat. Seega, olge aktiivsed ja küsige. Nii aitate kaitsta oma lapse tervist ja mõjutate tootjaid! Rohkem infot leiate meie projekti kodulehelt.

Ökomärgised

Rahvusvaheliselt tunnustatud ökomärgisega toodetel on tõendatult hea keskkonnamõju ja tagatud toimivus. Mis tahes toode, millel on mõni alltoodud ökomärgisest, peab olema läbinud põhjaliku testimise sertifitseeritud sõltumatu osapoole asutuses.

ÖkoTex-100

Kasutatakse tekstiilmänguasjadel või tekstiilist mänguasjaosadel ning näitab, et kasutatud tekstiilmaterjalid ei sisalda ohtlikke kemikaale.

Sinine Ingel

Kasutatakse puidust mänguasjadel ning näitab, et toode ei sisalda ohtlike aineid.

Põhjamaade Luik

Kasutatakse puidust, metallist, plastist või kummist mänguasjadel ning tekstiili ja pehme täidismaterjali puhul ning näitab, et need ei sisalda ohtlike aineid.

Nukud

Nukud võivad sisaldada mitmeid ohtlikke kemikaa-
le, kuna need on valmistatud plastist, plüüsist ja
täidisest, neil on rõivad ja ehted ning need võivad
sisaldada elektroonilisi komponente.

Hea nõu

- Vältige väikeste nukkude ostmist! Need on sageli klassifitseeritud dekoratiivesemetena ning ei kuulu seetõttu mänguasjades lubatud kemikaalide piirnormide alla.
- Ostke kaltsunukke või looduslikest materjalidest valmistatud nukke.
- Peske pehmed nukud enne kasutamist läbi.

Kaisulelud

Sellesse kategooriasse kuuluvad kaisukarud, plüüsmänguasjad ja pehmed mänguasjad. Pika või sünteetilise karvaga mänguasjad sisaldavad sageli allergeene ja ohtlikke broomitud leegiaeglusteid, samuti kiudusid, mida laps võib alla neelata.

Hea nõu

- Otsige tooteid, mis on valmistatud looduslikust või ökoloogilisest materjalist.
- Vältige tasuta või turunduskampaaniate käigus jagatavaid mänguasju.
- Enne kasutamist peske kaisuloomad läbi ja tuulutage neid mitu korda, nii vähendate mänguasjas olla võivate kahjulike ainete hulka.

Puidust mänguasjad

Puidust mänguasjade suure valiku hulgas on pusled, ehitusklotsid, nukumajad, mängupoed, mängutalud jms. Värvimata täispuidust mänguasjad on enamasti täiesti ohutud, kuid mõned puidust mänguasjad, mis sisaldavad liimi, võivad sisaldada ka kantserogeenset kemikaali formaldehüüd. Vanemad peaksid teadma, et kui mänguasjad on värvitud, võivad lakid ja värvid sisaldada raskmetalle.

Hea nõu

- Ostke täispuidust mänguasju, millel on võimalikult vähe liimitud osi.
- Kui vähegi võimalik, ostke lakkimata ja värvimata mänguasju või otsige vähem mürgiste ja naturaalseste ainetega viimistletud mänguasju.

Plastmänguasjad

Pehmed plastmänguasjad nagu sünteetilised kummist mänguasjad, õhupallid, pehmed vannilelud jms võivad sisaldada hormoonsüsteemi kahjustavaid ftalaate. Nii maailmas laiemalt kui ka Euroopas on olnud palju juhtumeid, kus ftalaate on toodetest leitud üle lubatud piirväärtuste. Kõvad plastmänguasjad on ohutumad, kuna sisaldavad ftalaate väiksema tõenäosusega. Siiski võivad need mõnikord sisaldada raskmetalle.

Elektronilised mänguasjad

Nende hulka kuuluvad patareiga töötavad ja elektronilised tooted nagu mängukonsoolid, mängumobiiltelefonid, elektriautod, -rongid ja mänguarvutid. Need tooted sisaldavad mitmeid ohtlikke kemikaale nagu raskmetallid ja broomitud leegiaeglustid. Siiski, enamik neist ainetest ei tule elektronilisest mänguasjast välja, eriti juhul, kui need sisaldavad sisemistes komponentides nagu näiteks trükkplaat. Samas ei tohiks üldse ohtlikke aineid sisaldada need osad, mida sageli puudutatakse, nagu juhtkang või mobiiltelefonide välisosad, samuti need osad, mis kasutamise käigus kuumenevad.

Hea nõu

- Valige naturaalsest kummist mänguasjad.
- Otsige märget „PVC-vaba” või „ftalaadivaba”.
- Vältige tooteid, millel on tugev kemikaalilõhn.

Hea nõu

- Ärge ostke elektronilisi ega patareiga töötavaid mänguasju väikelastele.
- Küsige müüjalt, kas mänguasjad sisaldavad väga ohtlikke aineid.
- Mõnel mänguasja- ja elektronikatootjal on olemas ohtlikke aineid puudutav tootepoliitika, selle kohta otsige infot tootja kodulehelt.

Üldised soovitused

- Vähem on rohkem! Ostke vähem mänguasju, eelistage kvaliteeti kvantiteedile.
- Vältige väga odavaid mänguasju, kuna need sisaldavad sageli rohkem ohtlikke kemikaale.
- Ärge ostke mänguasja, millel on tugev kemikaali või parfüümi lõhn.
- Pakkige kõik uued mänguasjad lahti ja jätke need mõneks ajaks õue, et osa ohtlikest kemikaalidest saaks ära lenduda.
- Kõigil ELis turustatavatel mänguasjadel peab olema CE-vastavusmärgis, mis on tootja kinnitus selle kohta, et mänguasi vastab kõigile peamistele ohutusnõuetele. Siiski ei garanteeri CE märk täielikku ohutust, kuna üldised tooteohutusnõuded ei ole kemikaalide kohta kuigi spetsiifilised ning neid ei pruugita rakendada piisaval määral.
- Lisainfot küsige tarbijakaitseametist (www.tarbijakaitseamet.ee) või terviseametist (www.terviseamet.ee).

Nukud	Kaisulelud	Puidust mänguasjad	Plastmänguasjad	Elektroonilised mänguasjad	Otstarve	Ohtlikud kemikaalid	Võimalik mõju tervisele
x					Erinevad värvid ja pigmendid	Aniliin*	Väga mürgine, kantserogeenne ja mutageenne.
x	x	x	x			Asovärvid*	Kantserogeensed, põhjustavad allergiaid.
x		x	x		Värvid ja pigmendid: annavad punase, oranži ja kollase pigmendi	Kaadmium*	Kantserogeenne, sissehingatuna mürgine, kahjustab viljakust, häirib lapse aju arengut.
x	x	x	x	Kroom*		Kantserogeenne, mutageenne, mürgine: põhjustab raskeid põletusi, kahjustab viljakust.	
x		x	x	x		Plii*	Kantserogeenne ja kahjustab viljakust. Mõjutab arenevat aju.
x	x		x	x	Leegiaeglustid	Broomitud leegiaeglustid	Püsivad, bioakumuleeruvad, mürgised; mõned neist on klassifitseeritud ka kantserogeenseks, mürgiseks ja paljunemist kahjustavaks; mõned kahjustavad hormoonsüsteemi.
	x	x			Komponent puittoodete liimides; seovad pigmente riide külge, kasutatakse leegiaeglustina, kortsumiskindluse või vee hülgavuse tagamiseks	Formaldehüüdid ja formaldehüüdi vabastavad ained* (nt bensüülhemiformal, 2-bromo-2-nitropropan-1,3-diool, 5-bromo-nitro-1,3-dioksaan, diasolidiniül urea, imidasolidiniül urea, kvaternium-15, DMDM-hüdatoin)	Ärritab limaskesti ja nahka, võib põhjustada ülitundlikkust, kantserogeenne (ninakaudne).
x	x				Vee, rasva ja mustuse tõrjuvus	Perfluorokemikaalid (PFC)*	Kantserogeensed, kahjustavad viljakust.
x			x	x	Peamine komponent polükarbonaatplastide ja epoksüvaikude tootmisel	Bisfenool-A (BPA)	Kahjustab reproduktiiv- ja hormoonsüsteemi ning suurendab vähiohtu.
x	x		x		Plasti stabilisaatorid; pindaktiivsed ained tekstiilide töötlemises	Nonüülfenoolid (etoksülaadid)*	Hormoonsüsteemi kahjustajad, kogunevad keskkonda.
x	x	x	x		Plasti stabilisaatorid, enamasti leidub läbipaistvas plastis	Tinaorgaanilised ühendid *	Ärritavad silmi ja nahka, kahjulik mõju viljakusele, allaneelatuna kahjulikud kesknärvi-, hormoon- ja reproduktiivsüsteemile.
x	x		x	x	Plastifikaatorid, enamasti leidub pehmes plastis ning kaisulelude täidisena kasutatavates graanulites; võidakse kasutada ka lõhnastatud mänguasjade sünteetilise lõhnainena	Ftalaadid*	Kahjustab arengut ja hormoonsüsteemi, pärsib viljakust.
x	x		x		Antibakteriaalne aine	Triklosaan	Võib põhjustada allergiaid ja bakteriaalset resistentsust, kahjustab hormoonsüsteemi.

*Mänguasjades keelatud või piiratud kasutamisega kemikaalid

Mänguasjad

Samast sarjast tarbija infoteatmik saadaval ka beebikosmeetika, koduskeemia, kosmeetika, kodu renoveerimise ja hormoonsüsteemi kahjustavate kemikaalide kohta.
www.thinkbefore.eu

Infoteatmik on kohandatud "Euroopa Naised Ühise Tuleviku Eest" (WECEF) juhendist nende nõusolekul.
Autoriõigus © MTÜ Balti Keskkonnafoorum Eesti 2013

See infoteatmik on koostatud ja trükitud projekti "Balti riikide infokampaania ohtlikest ainetest" (BaltInfoHaz) raames, mida rahastab Euroopa Ühenduse LIFE+ programm /Projekt Nr. LIFE10 INF/EE/108/. Teatmiku sisu eest vastutab täielikult Balti Keskkonnafoorum ja see ei esinda mingil moel Euroopa Liidu seisukohti.

MÖTLE MIDA TARBID

VALI VÄHEM OHTLIKKE AINEID SISALDAVAID TOOTEID